

Honismereti mozgalom Ózdon és az ózdi járásban

1980. év szeptember 1-től 1981. február 1-ig megyei *honismereti szakfelügyelő*ként Ózd város és az ózdi járás 24 iskolájában és más művelődési intézményeiben vizsgáltam a *honismereti szakkörök* munkáját. Minden meglátogatott intézmény honismereti tevékenységét értékelttem és konkrét javaslatokat tettem a további munka eredményes folytatására, mintegy ráhangolva az iskolában folyó szakköri munkát az egyéb művelődési intézmények (művelődési házak, könyvtárak stb.) lehetőségeire. Tapasztalataimról tájékoztatást adtam a területileg illetékes járási, városi művelődésügyi osztálynak, a megyei történelemszaktárgyi felügyeletnek, valamint a Rónai Sándor megyei Művelődési Központnak.

*

A *honismereti szakkörök száma és jellege* sokat elárul a jelenlegi helyzetről: 24 intézmény közül 14 iskolában, 2 művelődési házban működik honismereti szakkör. Ezek zömmel *társadalomkutató* (történeti, néprajzi) szakkörök, de a honismeretet szerencsésen kötik össze *nyelvmuveléssel, természetvédelemmel* is.

A 12 általános iskolai és 2 gimnáziumi szakkör heti 1–2 órában tartja foglalkozásait. Megjegyzendő, hogy csak kevés helyen használták ki a szakkör működtetéséhez kínálkozó *előnyösebb feltételeket*, amelyek például Borsodnádason és Farkaslyuk bányatelepen a *művelődési házaknál biztosítottak*. Ez a gyakorlat leszűkíti a szakköri munka kereteit, s az egyébként nemes törekvések nem érvényesülhetnek szélesebb társadalmi környezetben.

A szakkörök tevékenységének a leglátványosabb, legszembetűnőbb formája a település helytörténeti és tárgyi néprajzi emlékeinek gyűjtése. A 24 intézmény közül 15-nél található *honismereti gyűjteményt*.

Az általános iskolák közül Putnok I. és II. sz. Ózd II. sz., a Petőfi úti és Ózd Gagarin, Borsodnádasd, Hangony, Királd, Sajókaza gyűjtőmunkája emelkedik ki a tárgyak száma és sokfélesége alapján. A Putnoki és az Ózdi József Attila Gimnázium gazdag néprajzi gyűjteménye az évtizedek óta folyó példás kollektív gyűjtőmunkát dicséri s versengenek a magángyűjteményekkel. Ez utóbbiak gazdái közül is számosan segítik a közművelődést, az iskolai tanítást, például *dr. Séra Mihály* bánhorváti, *dr. Kiss Miklós* dédestapolcsányi gyűjtő.

Valamennyi intézménynél javasoltam, hogy az iskolai szakköri *gyűjtemények tárgyait vegyék fel szakleltárba*, kezeléséről gondoskodjanak, a tantestület valamennyi tagja ismerje meg a szakköri gyűjtemény anyagát, hogy a kiegészítő tantervi anyag tárgyalásánál be tudják építeni a tanmenetbe. Erre egy *jól nyilvántartott* szaktantermi *honismereti gyűjtemény* nyújt lehetőséget, amely annál hatékonyabb, minél jobban tükrözi a település sajátos arculatát.

A tartalmi munkát lemérhetjük azon, hogy a szakkörök alkalmazkodnak-e a helyi hagyományokhoz, keresik-e azokat a foglalkozási, közművelődési formákat, ahol fel tudják használni kutatási, gyűjtési munkájuk eredményeit, tapasztalatait.

Egerszeginé dr. Hurták Erzsébet tanár a néprajzi és nyelvjárási *gyűjtőpályázatokon* folyamatosan és sikerrel szerepelteti tanítványait Putnokon. *Csépányi Béláné* tanár, az arlói szakkör vezetője *Benőfi Soma* reformkori író, költő, etnográfus arlói munkálkodásának emlékeit kutatja eredményesen.

Bárdi Gyula tanár szakköre az oroszországi magyar *internacionalisták* emlékeit gyűjtögeti Csokvaományban, ugyanitt a *Kodály*-emlékév keretében a nagy népzene gyűjtő tevékenységét idézik fel, hiszen Kodály 1942 nyarán itt is gyűjtött, s még él egy-két adatközlője. *Kovács Károlyné* tanár szakköre a *bányászletmód* tárgyi és szellemi hagyo-

mányait gyűjtötte össze Farkaslyukban. *Szél Sándorné* tanár *Királd bányatelep* történetéhez, *Tóth Lászlóné* tanár a *Csokvaományi Mgtsz*, *Kaczur Ernő* tanár a *Hangonyi Mgtsz* történetéhez gyűjtetett írásos és szóbeli anyagot, megalapozva a későbbi kutatásokat, gazdagítva a táj ismeretének forrásait. A kezdeményezések sokfélesége jelzi, hogy a kutatóknak és az általa irányított szakkörnek idomulnia kell a táj gazdasági, irodalmi és történelmi adottságaihoz, emlékeihez, hagyományaihoz.

Vizsgáltam a *szakkörök iskolán kívüli kapcsolatait*, a más szakkörökkel, intézményekkel, testületekkel kialakult együttműködését. Biztató példák közül is dicséretes, hogy a *Barta Aladár* vezette *komplex természetbarát-szakkör* a Békés megyei Gáborján község szakkörével alakított ki kapcsolatot (munkatervek egyeztetése, tapasztalatok cseréje). Az Ózdi Népművelési Intézmények Honismereti Köre tapasztalatcsere-látogatást szervez a Sárospataki Tanítóképző Főiskola *Honismereti Körével*, illetve a Hazafias Népfront sárospataki *Honismereti Szakbizottságával*.

Tartalmas *együttműködés* jellemzi többek között a Putnoki I. és II. sz. Általános Iskola, a Putnoki Gimnázium és a Keleméri Tompa Emlékház, továbbá az ózdi iskolák, közöttük kiemelkedően a Petőfi úti Általános Iskola és a Gyártörténeti Gyűjtemény viszonyát. Számos ózdi iskola nevelői iktatják be környezetismereti kirándulásaik programjába a Borsodnádasi Helytörténeti Gyűjtemény megtekintését. A 102. sz. Gábor Áron Szakmunkásképző Intézet gazdag ásványgyűjteményével kívánja gazdagítani a Királdon létesítendő Bányászati Múzeumot.

*

Tudatosan hagytam beszámolóim végére a *szakköri munka mozgalmi jellegét*. Az ifjúsági szervezetek (úttörő és KISZ) keretében egyre inkább megtalálják azokat a formákat, amelyek az iskola és a mozgalom nevelési, oktatási céljainak együttes megvalósítását szolgálják. Az értő és önzetlen pedagógiai vállalkozás szép példáival találkoztam. A teljesség igénye nélkül hadd soroljak fel néhányat a követendők közül!

Az „*Egy üzem–egy iskola*” mozgalom keretében a Putnoki II. sz. iskola tanulói a Bányatelepi Művelődési Ház szakköreiben találnak foglalkoztatást. Az Ózdi I. sz. Általános Iskola a *csapatörténet emlékeinek* bemutatására készül, de sok más iskola is ebben a tevékenységi formában hangolja össze feladatait, mert nem könnyű egy alig két évtizede létesült *lakótelepen hagyományt teremteni és ápolni*.

A *névadó* (csapat, iskola és szakkör névadója) hagyományának kutatása, ápolása jelzi, hogy a közösség sajátos arculatát kívánja kifejezni. Él és hatékony a névadó emléke az Ózdi József Attila Gimnáziumban, a Farkaslyuki Gagarin Általános Iskolában, a Borsodnádasi Istvánffy Gyula Honismereti Szakkörben, a Putnoki II. sz. Általános Iskola Szőnyi Márton úttörőcsapatában.

Jó lenne általánossá tenni az Ózdi Petőfi úti Általános Iskola úttörőcsapatának gyakorlatát: *Veressné Demjén Mária* a Riporter őrssel az iskolarádióon keresztül *település- és üzemtörténeti adást* szervez, a rajokat a patronáló KISZ-szervezetek képviselői kísérik üzemlátogatásokra, ezzel is segítve pályaválasztásukat. Az Ózdi Gimnázium a *KISZ-szabadidőprogramban* foglalkoztatja a népművészetet ápoló díszítőművészeti szakköröket. A 102. sz. Gábor Áron Szakmunkásképző Intézetben a *KISZ tudományos és művészeti vetélkedőinek* kérdésanyaga az iskola korábbi tanulói, tanárai által gyűjtött helytörténeti, munkásmozgalom-történeti adalékokra épül. *Nagy Károly* a farkaslyuki szakkör tagjait *bányalátogatásra* viszi. Munkáját a Magyar Televízió a Tizen Túliak Társasága című műsorában népszerűsítette.

Az ózdi iskolák – a szó nemes értelmében véve – az „*aktív honismeret iskolái*”.

Dr. Nemcsik Pál